

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

ДСТУ Б EN 1603:201x

(EN 1603:2013, IDT)

**ВИРОБИ ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЙНІ БУДІВЕЛЬНОГО
ПРИЗНАЧЕННЯ.
ВИЗНАЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ РОЗМІРІВ ПРИ
ПОСТІЙНИХ
НОРМАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРНИХ УМОВАХ
(ТЕМПЕРАТУРА 23⁰С ТА ВІДНОСНА
ВОЛОГІСТЬ 50%)**

(проект, перша редакція)

Київ
ДП «УкрНДНЦ»
201x

ПЕРЕДМОВА

1 ВНЕСЕНО: ТК 302 «Енергоефективність будівель і споруд», ТОВ Науково-технічний центр «Будстандарт»

ПЕРЕКЛАД І НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: **О.Бобунов;**
О.Бобунова; О.Палієнко (науковий керівник), **Г.Фаренюк**, докт. техн. наук;
Є.Фаренюк, канд. техн. наук

2 НАДАНО ЧИННОСТІ:

наказ ДП «УкрНДНЦ» від _____ р. № _____, з _____.

3 Національний стандарт відповідає EN 1603:2013 «Thermal insulating products for building applications - Determination of dimensional stability under constant normal laboratory conditions (23°C/50% relative humidity)» (Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення стабільності розмірів при постійних нормальних лабораторних умовах (температура 23⁰С та відносна вологість 50%).

Ступінь відповідності - ідентичний (IDT)

Переклад з англійської (en)

4 УВЕДЕНОВПЕРШЕ

**Право власності на цей національний стандарт належить державі.
Заборонено повністю чи частково видавати, відтворювати задля
розповсюдження і розповсюджувати як офіційне видання цей
національний стандарт або його частину на будь-яких носіях інформації
без дозволу ДП «УкрНДНЦ» чи уповноваженої ним особи.**

ДП «УкрНДНЦ», 201x

ЗМІСТ

	С.
Національний вступ.....	IV
1 Сфера застосування.....	1
2 Нормативні посилання.....	1
3 Терміни та визначення понять.....	2
4 Суть методу.....	2
5 Інструменти.....	3
6 Випробувальні зразки.....	5
7 Процедура.....	6
8 Обчислення та оформлення результатів.....	7
9 Точність вимірювання.....	8
10 Протокол випробування.....	9
Додаток НА Перелік національних стандартів України, ідентичних з міжнародними і/або регіональними стандартами, посилання на які є в цьому стандарті.....	10

НАЦІОНАЛЬНИЙ ВСТУП

Цей національний стандарт ДСТУ Б EN 1603:201x (EN 1603:2013, IDT) «Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення стабільності розмірів при постійних нормальних лабораторних умовах (температура 23⁰С та відносна вологість 50%)», прийнятий методом перекладу – ідентичний щодо EN 1603:2013(версія *en*) «Thermal insulating products for building applications - Determination of dimensional stability under constant normal laboratory conditions (23°C/50% relative humidity)».

Технічний комітет стандартизації, відповідальний за цей стандарт, – ТК 302 «Енергоефективність будівель і споруд».

У цьому національному стандарті зазначено вимоги, які відповідають законодавству України.

До стандарту внесено такі редакційні зміни:

- слова «цей європейський стандарт» замінено на «цей стандарт»;
- структурні елементи стандарту – «Титульний аркуш», «Передмову», «Національний вступ», першу сторінку, «Терміни та визначення понять» - оформлено згідно з вимогами національної стандартизації України;
- зі «Вступу» до EN 1603:2013 у цей «Національний вступ» внесено все, що безпосередньо стосується цього стандарту;
- вилучено «Передмову» до EN 1603:2013 як таку, що безпосередньо не стосується технічного змісту цього стандарту;
- до розділу 2 «Нормативні посилання» долучено «Національне пояснення», виділене рамкою;
- замінено крапку на кому як вказівник десяткових знаків;
- позначки одиниць вимірювання відповідають серії стандартів ДСТУ 3651:1997 Метрологія. Одиниці фізичних величин.

Перелік міжнародних та/або регіональних стандартів, посилання на які є в EN1603:2013, та відповідних національних стандартів за їх наявності наведений у додатку НА.

Копії нормативних документів, на які є посилання у цьому стандарті і які не прийняті в Україні як національні, можна отримати в Головному фонді нормативних документів «УкрНДНЦ».

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення стабільності розмірів при постійних нормальних лабораторних умовах (температура 23⁰С та відносна вологість 50%)

Изделия теплоизоляционные строительного назначения.

Определение стабильности размеров при постоянных нормальных лабораторных условиях (температура 23⁰С и относительная влажность 50%)

Thermal insulating products for building applications -
Determination of dimensional stability under constant normal laboratory conditions
(23⁰С/50% relative humidity)

Чинний від 201_____

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей стандарт установлює обладнання і процедури оцінювання стабільності в часі змін розмірів випробувальних зразків і об'ємних виробів при постійних нормальних лабораторних умовах. Стандарт придатний для теплоізоляційних виробів.

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

Наведені нижче нормативні документи необхідні для застосування цього стандарту. У разі датованих посилань застосовують тільки наведені видання. У разі недатованих посилань потрібно користуватись останнім виданням нормативного документу (разом зі змінами).

EN 822 Thermal insulating products for building applications – Determination of length and width

EN 825 Thermal insulating products for building applications – Determination of flatness

ISO 5725-2 Accuracy (trueness and precision) of measurement methods and results – Part 2: Basic method for the determination of repeatability and

НАЦІОНАЛЬНЕ ПОЯСНЕННЯ

EN 822 Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення довжини і ширини

EN 825 Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення площинності

ISO 5725-2 Точність (правильність і прецизійність) методів і результатів вимірювань. Базовий метод визначення повторюваності і відтворюваності стандартного методу вимірювання

3 ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

Для цілей цього стандарту застосовуються такі терміни та визначені ними поняття:

3.1 довжина, l :

Довгий лінійний розмір лицьової поверхні випробувального зразка, паралельний найдовшому лінійному розміру вихідного виробу.

3.2 ширина, b :

Короткий лінійний розмір лицьової поверхні випробувального зразка, виміряний під прямим кутом до довжини.

3.3 відхил від площинності, S :

Максимальна відстань між виробом, що укладений на горизонтальну рівну плоску поверхню випуклою стороною вгору, і самою цією поверхнею.

3.4 нормальні лабораторні умови:

Температура $(23 \pm 2)^{\circ}\text{C}$ і відносна вологість повітря $(50 \pm 5)\%$.

4 СУТЬ МЕТОДУ

Вимірюють довжину, ширину і відхил від площинності випробувальних зразків через різні інтервали часу до досягнення стабільності розмірів, витримуючи зразки в нормальних лабораторних умовах.

Стабільність розмірів визначають із застосуванням одного або декількох з перерахованих нижче методів:

- метод А: визначення лінійних розмірів об'ємних виробів;
- метод В: визначення лінійних розмірів з використанням випробувальних зразків, що мають розміри менші, ніж об'ємні вироби;
- метод С: визначення відхилу від площинності об'ємних виробів.

5 ІНСТРУМЕНТИ

Метод А – вимірювальне обладнання згідно з EN 822.

Метод В – рама, що закріплена на базовій горизонтальній рівній плоскій поверхні, та має індикатор годинникового типу з точністю вимірювання 0,01 мм, або інші засоби вимірювань (оптичні, електричні тощо) з точністю вимірювань 0,1 мм/м (див. приклади на рисунках 1 та 2);

і одне з двох:

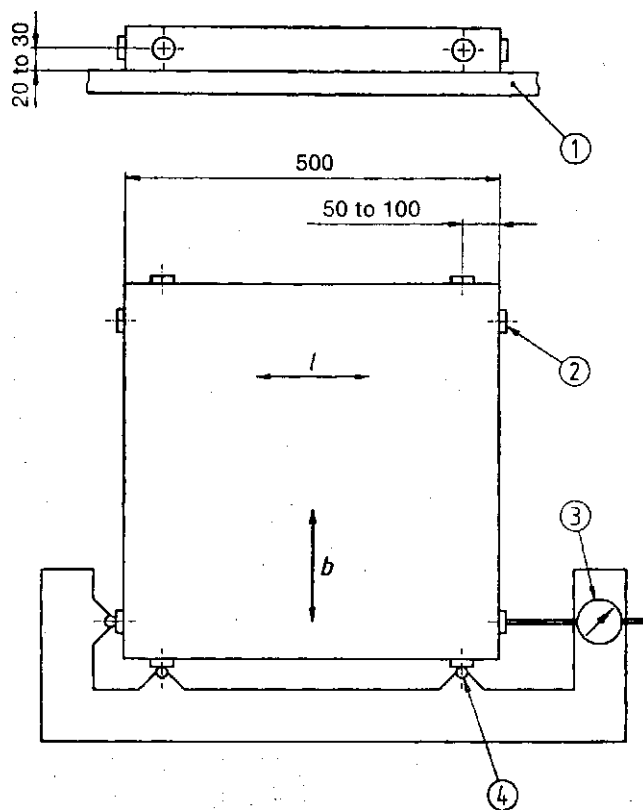
Метод В1 – металева штаба діаметром не менше 20 мм (див. рис.1).

Фактичний діаметр слід вибирати так, щоби тиск, який створює індикатор годинникового типу, був менше ніж 2 кПа
або

Метод В2 – металева мітка (див. рис. 2)

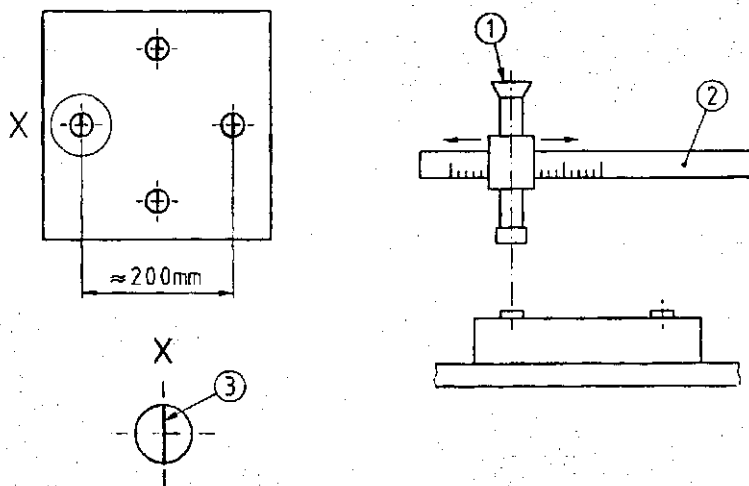
Метод С – вимірювальне обладнання згідно з EN 825.

Може бути використане будь-яке інше випробувальне обладнання, що дозволяє отримати результати з точністю, яка вимагається.

- 1 – базова рівна поверхня;
- 2 – металева штаба (болт);
- 3 – індикатор годинникового типу;
- 4 – металева кулька

Рисунок 1 – Приклад обладнання для методу В1

- 1 – оптичний або електричний засіб вимірювання;
- 2 – шкала вимірювань;
- 3 – металева мітка

Рисунок2 – Приклад обладнання для методу В2

6 ВИПРОБУВАЛЬНІ ЗРАЗКИ

6.1 Розміри випробувальних зразків

Товщина випробувальних зразків повинна дорівнювати товщині вихідного виробу.

Метод А. Розміри випробувального зразка повинні відповідати розміру об'ємного виробу.

Метод В.1: 500мм x 500мм або, якщо менше ніж 500мм x 500мм, якомога більшими. У будь-якому випадку зразки повинні бути більше, ніж 250мм x 250мм.

Метод В.2: 250мм x 250мм.

Метод С: Розміри випробувального зразка повинні відповідати розміру об'ємного виробу.

6.2 Кількість випробувальних зразків

Коли випробовують об'ємні вироби, кількість випробувальних зразків повинна бути вказана в стандарті на конкретний виріб. Якщо вимірювання

Пр. ДСТУ Б EN 1603:201x

виконують на випробувальних зразках, вирізаних із об'ємних виробів, слід випробувати не менше трьох випробувальних зразків.

Якщо відсутній стандарт або будь-які інші технічні умови на виріб, кількість випробувальних зразків може бути погоджена між зацікавленими сторонами.

6.3 Підготовка випробувальних зразків

Випробувальні зразки слід вирізати методом, який не змінює структуру вихідного виробу.

Якщо випробувальні зразки не є вихідними об'ємними виробами, на них слід вказати напрямок довжини і ширини. Метод відбору випробувальних зразків повинен бути зазначений в стандарті на конкретний виріб.

Якщо відсутній стандарт або будь-які інші технічні умови на виріб, метод відбору може бути погоджений між зацікавленими сторонами.

6.4 Кондиціонування випробувальних зразків

Випробувальні зразки слід кондиціонувати не менше 24 год за температури $(23 \pm 2)^{\circ}\text{C}$ і при відносній вологості повітря $(50 \pm 5)\%$.

7 ПРОЦЕДУРА

7.1 Умови випробувань

Випробування слід проводити за температури $(23 \pm 2)^{\circ}\text{C}$ і при відносній вологості повітря $(50 \pm 5)\%$.

Випробувальні зразки укладають вертикально або горизонтально таким чином, щоби їх лицьові поверхні піддавались дії випробувального оточуючого середовища (наприклад, утримувались дротяною сіткою далеко від стін камери).

7.2 Проведення випробування

Стабільність розмірів визначають, використовуючи один з методів – А, В або С. Вибір методу повинен бути вказаний в стандарті на конкретний виріб.

Якщо відсутній стандарт або будь-які інші технічні умови на виріб, метод, що буде використано, може бути погоджений між зацікавленими сторонами.

Вимірюють довжину, ширину і відхил від площинності на початку

випробувань (l_0, b_0, S_0), потім з інтервалом 28 днів (l_t, b_t, S_t). Тривалість випробування повинна складати мінімум 28 днів.

Якщо необхідно отримати точний графік зміни розмірів, вимірювання допускається проводити додатково через 1, 3, 7 та 14 днів.

Вимірювання проводять до тих пір, поки різниця між результатами двох останніх вимірів змін розмірів буде менше 10% загальної допустимої зміни розмірів. Загальну допустиму зміну розмірів, Δ_ε , зазвичай указують в стандарті на конкретний виріб.

Якщо в стандарті відсутня така вимога, Δ_ε може бути узгоджена між зацікавленими сторонами.

Точність вимірювального обладнання повинна бути щонайменше $\Delta_\varepsilon/10$.

Метод А застосовують, якщо Δ_ε дорівнює 1% або більше.

Метод В застосовують, якщо Δ_ε менше ніж 1%, але більше ніж 0,1%.

Метод С потребує точності 0,5 мм.

Метод А

Вимірюють довжину і ширину об'ємного виробу згідно з EN 822.

Метод В1

Наклеюють металеві штаби на грані випробувального зразка, як показано на рисунку 1. Вимірюють розміри з точністю до 0,01 мм.

Метод В2

Наклеюють металеві мітки на лицьові поверхні випробувального зразка, як показано на рисунку 2. Вимірюють розміри з точністю до 0,005 мм.

Метод С вимірюють відхили від площинності згідно з EN 825.

8 ОБЧИСЛЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Обчислюють зміну розмірів довжини, $\Delta\varepsilon_l$, та ширини, $\Delta\varepsilon_b$, як відсотки, та $\Delta\varepsilon_s$, в мм/м, для кожного вимірювання за формулами (1), (2) та (3):

$$\Delta\varepsilon_l = 100 \times \frac{\Delta l}{l_0} \quad (1)$$

$$\Delta\varepsilon_b = 100 \times \frac{\Delta b}{b_0} \quad (2)$$

$$\Delta\varepsilon_s = 100 \times \frac{\Delta S}{l_0 \text{ або } b_0} \quad (3)$$

де

$\Delta l, \Delta b$ – виміряна абсолютна зміна довжини і ширини, мм;

ΔS – виміряна абсолютна зміна площинності, мм;

l_0, b_0 – виміряна первісна довжина та ширина, мм.

Обчислюють середньоарифметичне значення кожної зміни розмірів, $\Delta\varepsilon_l$, $\Delta\varepsilon_b$ та $\Delta\varepsilon_s$ за індивідуальними результатами випробувань. Зміни розмірів $\Delta\varepsilon_l$ та $\Delta\varepsilon_b$ слід наводити з точністю 0,5% для методу А та з точністю 0,1% для методу В. Зміну площинності, $\Delta\varepsilon_s$, слід наводити з точністю мм/м.

9 ТОЧНІСТЬ ВИМІРЮВАННЯ

Наведені дані точності вимірювання стабільності розмірів, встановлені на основі результатів «кругового випробування» (міжлабораторних порівнянних випробувань), при якому застосовувались порівнянне випробувальне обладнання і виконувалась порівнянна підготовка зразків до випробувань. Точність вимірювання стабільності розмірів $\Delta\varepsilon_l$ та $\Delta\varepsilon_b$ може бути оцінена таким чином:

- межа 95%-вої повторюваності: приблизно 0,4%;
- межа 95%-вої відтворюваності: приблизно 0,7%.

Застосовані вище терміни вжиті в значеннях, наведених в ISO 5725-2.

10 ПРОТОКОЛ ВИПРОБУВАННЯ

Протокол випробувань повинен містити наступну інформацію:

а) посилання на цей стандарт;

б) ідентифікація продукції:

- 1) найменування виробу, підприємства, виробника або постачальника;
- 2) номер кода виготовлення (номер партії);
- 3) тип виробу;
- 4) пакування;
- 5) форма виробу, що надійшов у лабораторію;
- 6) інша інформація, наприклад, номінальна товщина, номінальна щільність;

с) проведення випробування:

- 1) дані з відбору зразків (наприклад, відповідальний за проведення відбору, місце відбору);
  - 2) кондиціонування зразків;
  - 3) окремі випадки невідповідності розділам 6 і 7, якщо такі є;
  - 4) дата проведення випробування;
  - 5) загальна інформація про випробування, наприклад, який використовувався метод випробування;
  - 6) будь-які обставини, що можуть впливати на результати випробувань.
- Відомості про інструмент та відповідального за проведення випробування повинні зберігатись в лабораторії, в протоколі результатів випробувань ці відомості вказувати необов'язково.

d) результати: всі індивідуальні значення і середньоарифметичне значення.

Додаток НА

(довідковий)

Перелік національних стандартів України, ідентичних з міжнародними і/або регіональними стандартами, посилання на які є в цьому стандарті

Таблиця НА.1

Міжнародні та/або регіональні стандарти	Ідентичні національні стандарти України
EN 822 Thermal insulating products for building applications -Determination of length and width	ДСТУ Б EN822:201x Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення довжини і ширини(EN 822:2013, IDT) ^{*)}
EN 825 Thermal insulating products for building applications -Determination of flatness	ДСТУ Б EN 825:201x Вироби теплоізоляційні будівельного призначення. Визначення площинності(EN 825:2013, IDT) ^{*)}
ISO 5725-2 Accuracy (trueness and precision) of measurement methods and results - Part 2: Basic method for the determination of repeatability and reproducibility of a standard measurement method	-
^{*)} На розгляді	

УКНД: 91.100.60

Ключові слова: теплова ізоляція, ізолюючі матеріали, нормативні лабораторні умови, стабільність, випробування

Голова ТК 302

«Енергоефективність будівель споруд»,

доктор технічних наук

Г. Фаренюк

Генеральний директор

ТОВ «НТЦ «Будстандарт»

О. Бобунов

Науковий керівник,

директор з наукової роботи

НТЦ «Будстандарт»,

кандидат технічних наук

О. Палієнко